

EDUSKUNNAN VASTAUS 224/2002 vp

Hallituksen esitys vuorotteluvapaalaiksi

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä vuorotteluvapaalaiksi (HE 226/2002 vp).

Valiokuntakäsittely

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta on antanut asiasta mietinnön (TyVM 9/2002 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Vuorotteluvapaalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää lyhytkestoisien työstä poissaolon avulla työntekijän työssä jaksamista ja parantaa samalla työttömänä työnhakijana olevan henkilön työllistymisedellytyksiä määräaikaisen työkokemuksen kautta.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kokoaikatyöntekijään ja työntekijään, jonka työaika on yli 75 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän työajasta. Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka on virkasuhteessa tai siihen verrattavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan tai muuhun julkisoikeudelliseen yhteisöön.

Työnantajalla tarkoitetaan tässä laissa myös 1 momentissa tarkoitettua yhteisöä.

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta sellaiseen henkilöön, jota pidetään työttömyysturvalain (/2002) 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettuna yrittäjänä ja jolla yrityksessä työskentelemisen vaikutuksesta ei ole oikeutta työttömyysetuuteen.

3 §

Määritelmät

Vuorotteluvapaalla tarkoitetaan järjestelyä, jossa työntekijä työnantajansa kanssa tekemän vuorottelusopimuksen mukaisesti määräaikaista vapautetaan palvelussuhteeseen kuuluvien tehtävien suorittamisesta ja jossa työnantaja samalla sitoutuu vastaavaksi ajaksi palkkaamaan työvoimatoimistossa työttömänä työnhakijana olevan henkilön.

Vuorottelijalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka jää vuorotteluvapaalle, ja *sijaisella* työvoimatoimistossa työttömänä työnhakijana olutta henkilöä, joka on palkattu vuorotteluvapaan ajaksi työhön.

4 §

Vuorotteluvapaan työhistoriaedellytys

Vuorotteluvapaan edellytyksenä on, että henkilö on ennen vuorotteluvapaan alkamista tehnyt työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun peruseläkkeen tai muuhun siihen verrattavan työ- tai virkasuhteeseen perustuvan eläkkeen edellyttämää työtä yhteensä vähintään kymmenen vuotta. Aikaa laskettaessa luetaan hyväksi myös työ, jonka henkilö on tehnyt ennen kuin hän on täyttänyt 23 vuotta. Jos vuorotteluvapaata on käytetty jo kertaalleen, edellä tarkoitettua työtä tulee tehdä viisi vuotta edellisen vuorotteluvapaan päättymisestä.

Työntekoon rinnastettavana aikana otetaan huomioon aika, jolta henkilölle on maksettu sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka erityishoitorahaa sellaiselta ajalta, jolta henkilö ei ole ansainnut 1 momentissa tarkoitettua eläkettä. Lisäksi työntekoon rinnastettavana aikana otetaan huomioon aika, jonka henkilö on ollut lakiin tai työ- tai virkaehtosopimukseen perustavalla hoitovapaalla taikka suorittanut varusmies- tai siviilipalvelusta. Ajasta enintään neljännes voi olla edellä tarkoitettua rinnastettavaa aikaa.

5 §

Työssäoloedellytys

Vuorotteluvapaan edellytyksenä on, että vuorottelijan 2 §:ssä tarkoitettu työssäolo ja palvelussuhde samaan työnantajaan on yhdenjaksoisesti kestänyt vähintään vuoden välittömästi ennen vuorotteluvapaan alkamista. Edellä mainittuun vuoden ajanjaksoon voi sisältyä yhteensä enintään 30 kalenteripäivän palkaton poissaolo edellyttäen, että vuorottelija kolmentoista viimeisen kuukauden aikana on ollut työssä saman työnantajan palveluksessa vähintään kaksitoista kuukautta. Sairaudesta tai tapaturmasta johtuva poissaolo rinnastetaan tätä säännöstä sovellettaessa työssäoloon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua työssäoloaikaa laskettaessa luetaan hyväksi myös aika, jonka vuorottelija on ollut työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 10 §:ssä tarkoitetun liikkeenluovuttajan tai liikkeen luovutukseen verrattavan uudelleen järjestelyn kohteena olevan julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa.

6 §

Vuorotteluvapaan kesto

Vuorotteluvapaan kesto on vähintään 90 kalenteripäivää yhdenjaksoisesti ja yhteensä enintään 359 kalenteripäivää.

7 §

Vuorotteluvapaan jaksottaminen ja sovitun vuorotteluvapaan pidentäminen

Vuorotteluvapaan jaksottamisesta on sovittava vuorottelusopimuksessa ennen vapaan aloittamista. Kunkin jakson vähimmäispituus on 90 kalenteripäivää.

Vuorottelijan omissa tai hänen perheensä olosuhteissa tapahtuneesta muutoksesta johtuvasta tai muusta vastaavasta erityisestä syystä jo sovitun vuorotteluvapaan jaksottamisesta tai sen pidentämisestä voidaan sopia myöhemmin, kuitenkin ennen vuorotteluvapaan päättymistä ja viimeistään kaksi kuukautta ennen uuden jakson alkamista. Jaksojen yhteenlaskettu kesto ei saa ylittää vuorotteluvapaan enimmäiskestoä.

8 §

Vuorottelusopimus

Työnantajan tulee tehdä vuorottelijan kanssa kirjallinen vuorottelusopimus, jossa työnantaja sitoutuu palkkaamaan sijaisen. Tämä sopimus sekä työsopimus tai muu luotettava selvitys siitä, että sijainen on palkattu vuorotteluvapaan ajaksi, on toimitettava ennen vuorotteluvapaan alkamista työvoimatoimistolle. Vastaava selvitys on toimitettava työvoimatoimistolle jaksotettaessa tai pidennettäessä vuorotteluvapaata 7 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

9 §

Sijainen

Sijaista palkattaessa on etusija annettava sellaisille työvoimatoimistossa työttöminä työnhakijoina oleville julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (/2002) 1 luvun 7 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuille nuorille tai 1 luvun 7 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuille pitkäaikaistyöttömille taikka korkeakoulu- tai ammattitutkinnon äskettäin suorittaneille henkilöille, joiden ammattitaito arvioidaan riittäväksi haettuun tehtävään. Työvoimaviranomaisen ja työnantajan on suoritettava arviointi yhteistyössä. Jos haettuun tehtävään ei ole sopivaa edellä tarkoitettua työtöntä työnhakijaa, vuorotteluvapaasijaiseksi on mahdollisuuksien mukaan palkattava sijainen, jonka työnsaannin tarve on suurin ja jonka työllistymisedellytyksien voidaan arvioida parantuvan määräaikaisen työn avulla.

Sijaisen työajan tulee olla vähintään vuorottelijan säännöllisen työajan pituinen. Milloin työnantajan palveluksessa oleva osa-aikainen työntekijä on työttömänä kokoaikatyön hakijana työvoimatoimistossa ja hänet palkataan vuorotteluvapaan johdosta vapaaksi tulleeeseen työhön, voidaan vuorotteluvapaa toteuttaa ottamalla näin vapaaksi jäävään työhön työvoimatoimistoon ilmoittautunut työtön työnhakija työsopimuksen 2 luvun 5 §:n estämättä. Tällöin näiden työntekijöiden yhteisen työajan tulee olla vähintään vuorottelijan säännöllisen työajan pituinen.

10 §

Vuorotteluvapaan keskeyttäminen

Vuorotteluvapaan päättymisestä ennenaikaisesti on sovittava työnantajan ja vuorottelijan välillä.

Vuorotteluvapaa katsotaan päättyneeksi, jos vuorottelijalla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka hänelle on myönnetty lomaa raskauden ja synnytyksen tai lapsen hoi-

don vuoksi taikka hän saa erityishoitorahaa. Jos kuitenkin edellä tarkoitettu oikeus tai myönnetty vapaa kestää enintään 12 arkipäivää, katsotaan vuorotteluvapaan olevan sanottuna aikana keskeytyneenä.

11 §

Sijaisen palvelussuhteen päättymisen vaikutukset

Jos sijaisen palvelussuhde päättyy ennen vuorotteluvapaan päättymistä, palvelussuhteen päättymistä ei ole pidettävä vuorottelusopimuksen vastaisena, jos:

1) työnantaja viivytyksettä ja viimeistään kahden kuukauden kuluessa sijaisen palvelussuhteen päättymisestä palkkaa tilalle 9 §:ssä tarkoitetun sijaisen; tai

2) työvoimatoimisto ei voi osoittaa sijaiseksi soveltuvaa henkilöä aikaisemman tilalle.

12 §

Vuorottelijan oikeus palata aikaisempaan työhönsä

Vuorottelijalla on oikeus vuorotteluvapaan päätyttyä palata ensisijaisesti aikaisempaan työhönsä. Jos tämä ei ole mahdollista, on vuorottelijalle tarjottava aikaisempaa työtä vastaavaa työ sopimuksen tai palvelussuhteen mukaista työtä ja jos tämäkään ei ole mahdollista, muuta sopimuksen mukaista työtä.

13 §

Oikeus vuorottelukorvaukseen

Vuorotteluvapaan ajalta vuorottelijalla on oikeus vuorottelukorvaukseen.

Oikeus vuorottelukorvaukseen jatkuu sopimuksen mukaisesti silloinkin, kun vuorotteluvapaan ajaksi palkatun sijaisen palvelussuhde päättyy ennen vuorotteluvapaan päättymistä.

14 §

Korvausoikeuden rajoitukset

Vuorottelukorvaukseen ei ole oikeutta siltä ajalta, jona vuorottelija:

1) saa 2 §:ssä tarkoitetulta työnantajaltaan palkkaa tai vuosilomapalkkaa taikka muita korvauksia tai vastikkeita, joita vastaan vuorottelija saa vastaavaa vapaa-aikaa;

2) suorittaa varusmies- tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta taikka siviilipalvelusta;

3) suorittaa vapausrangaistusta rangaistuslaitoksessa;

4) on yli kaksi viikkoa kestävässä kokoaika-työssä muun kuin 2 §:ssä tarkoitetun työnantajansa palveluksessa;

5) harjoittaa työttömyysturvalaissa tarkoitettua päätoimista yritystoimintaa; tai

6) saa työttömyysturvalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa taikka 4 §:n 2 momentin 1—3, 5 tai 6 kohdassa tarkoitettua etuutta.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna palkkana ei pidetä työnantajan kustantamaa koulutusta, jos tällaista etua ei lueta työntekijän veronalaiseksi tuloksi, eikä niitä luontaisetuja, joiden saaminen vuorottelusopimuksen mukaan jatkuu vuorotteluvapaan aikana.

15 §

Vuorottelukorvauksen suuruus

Vuorottelukorvauksen täysi määrä on 70 prosenttia siitä työttömyyspäivärahasta, johon henkilöllä olisi työttömänä ollessaan oikeus työttömyysturvalain 5 luvun 2—5 §:n sekä 6 luvun 1, 2 ja 4 §:n perusteella. Edellä sanottu korvaus on 80 prosenttia, jos vuorottelijalla on vähintään 25 vuotta 4 §:ssä tarkoitettua työhistoriaa ennen vuorotteluvapaan alkamista. Vuorottelukorvausta määriteltäessä ei työttömyysturvalain 6 luvun 6 §:ssä tarkoitettua lapsikorotusta oteta huomioon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua työttömyyspäivärahaa määrättäessä vuorottelijan vuorotteluvapaan aikana saamaan lakisääteiseen etuuteen, palkkaan ja muuhun työtuloon sovelletaan,

mitä työttömyyspäivärahasta työttömyysturvalain 4 luvun 1—5 sekä 7 ja 8 §:ssä säädetään. Vuorottelukorvauksen suuruuteen eivät kuitenkaan vaikuta ennen vuorotteluvapaata ansaitut ja vapaan aikana maksettavat sellaiset muut korvaukset tai vastikkeet, joita vastaan vuorottelija ei saa vastaavaa vapaa-aikaa eivätkä sellaiset luontaisedut, joita ei lueta palkkatuloihin ja joiden saaminen vuorottelusopimuksen mukaan jatkuu vuorotteluvapaan aikana.

Sen estämättä, mitä työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:ssä ja sen nojalla ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittämisestä säädetään, vakiintuneena pidettävää palkkatuloa määrättäessä otetaan huomioon vuorotteluvapaata edeltäneen 52 viikon ajalta saadut palkkatulot eikä palkkatuloihin lueta niitä luontaisetuja, joiden saaminen vuorottelusopimuksen mukaan jatkuu vuorotteluvapaan aikana.

16 §

Vuorottelukorvauksen hakeminen

Vuorottelukorvausta on haettava Kansaneläkelaitokselta tai asianomaiselta työttömyyskassalta.

17 §

Työvoimapolitiittinen lausunto

Työvoimatoimisto tai työvoimatoimikunta antaa Kansaneläkelaitosta ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon vuorottelukorvauksen 5—8 §:ssä, 9 §:n 2 momentissa, 11 §:ssä ja 14 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista edellytyksistä sekä 19 §:n 1 momentissa tarkoitetuista takaisinperinnän edellytyksistä.

Työvoimapolitiittiseen lausuntoon sovelletaan, mitä työttömyysturvalaissa ja sen nojalla säädetään, jollei tästä laista muuta johdu.

18 §

Ilmoitusvelvollisuus

Työnantajan on viipymättä ilmoitettava työvoimatoimistolle sijaisen palkkaamisesta vuo-

rottelvapaan ajaksi sekä tämän palvelussuhteen olennaisista muutoksista.

19 §

Vuorottelukorvauksen takaisinperintä

Jos vuorottelujärjestelyyn liittyvien olosuhteiden perusteella on ilmeistä, että tarkoituksena ei ole ollut työvuorottelun toteuttaminen tämän lain mukaisesti, on vuorottelukorvaus perittävä takaisin, jollei takaisinperintää ole pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Jos vuorottelukorvausta on maksettu muutoin aiheutta tai määrältään liian suurena, liikaa maksettu korvaus on perittävä takaisin. Takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä korvauksen aiheiton maksaminen ole johtunut vuorottelijan vilpillisestä menettelystä tai törkeästä tuotamuksesta tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen.

Korvauksen takaisin perimisessä noudatetaan soveltuvien osin, mitä työttömyysturvalain 11 luvun 10 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään työttömyyspäivärahan takaisinperinnästä.

Jos vuorottelija on saanut vuorottelukorvausta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaista päivärahaa tai tapaturmaeläkettä tai työttömyysturvalain 11 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua etuutta, Kansaneläkelaitos tai työttömyyskassa saa periä tältä ajalta takaisin perusteettomasti maksetun määrän takautuvasti suoritettavasta etuudesta. Takaisinperimisestä on lisäksi soveltuvien osin voimassa, mitä työttömyysturvalain 11 luvun 14 §:n 2 momentissa säädetään.

20 §

Muutoksenhaku

Vuorottelukorvausta koskevaan Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta työttömyysturvalautakunnalta kirjallisella valituksella.

30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

Työttömyysturvalautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta vakuutusoi-keudelta kirjallisella valituksella 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

Jollei valittaja muuta näytä, hänen katsotaan saaneen tiedon 1 ja 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on postitettu hänen ilmoittamallaan osoitteella.

Edellä 17 §:ssä tarkoitettuun lausuntoon ei saa hakea muutosta valittamalla.

21 §

Työttömyysturva- ja työttömyyskassalain soveltaminen

Vuorottelukorvauksen hakemisesta, epäamisestä myöhästyneen hakemuksen johdosta, maksamistavasta, maksamisen väliaikaisesta keskeyttämisestä tai vähentämisestä, etuuspäivien määrästä viikossa, vuorottelukorvausta koskevasta päätöksestä, päätöksen poistamisesta ja itseoikaisusta, velvollisuudesta tietojen antamiseen, oikeudesta saada tietoja ja ulosottomiehen tiedonsaantioikeudesta, tietojen saamisesta ja luovuttamisesta sekä työttömyysturvalautakunnasta on voimassa, mitä työttömyysturvalaissa ja työttömyyskassalaissa (603/1984) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan perusteella myönnetyn vuorottelukorvauksen ulosmittauksesta on voimassa mitä työttömyysturvalaissa säädetään peruspäivärahan ulosmittauksesta.

22 §

Rahoitus

Vuorottelukorvauksesta työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset rahoitetaan noudattaen, mitä työttömyys-etuuksien rahoituksesta annettussa laissa

(555/1998) ja työttömyysturvalain 14 luvun 3 §:ssä säädetään työttömyyspäivärahasta.

23 §

Toimeenpanoelimet

Vuorotteluvapaan toimeenpanoa johtaa, ohjaa ja kehittää ylimpänä viranomaisena työministeriö. Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen valvonnan osalta on voimassa, mitä työttömyysturvalaissa ja työttömyyskassalaissa säädetään.

24 §

Valvonta

Tämän lain noudattamista valvovat yhteistyössä työvoima- ja työsuojeluviranomaiset.

25 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2007.

Tätä lakia sovelletaan vuorotteluvapaisiin, joita koskeva vuorottelusopimus tehdään lain voimassa ollessa, jos vuorotteluvapaa pidetään 31 päivään joulukuuta 2008 mennessä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

26 §

Siirtymäsäännökset

Jos vuorottelusopimus on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) säännöksiä.

Tämän lain 4 §:n mukaista työhistoriaedellytystä ja 5 §:ssä tarkoitettua työssäoloedellytystä laskettaessa otetaan huomioon myös aika ennen tämän lain voimaantuloa. Tämän lain 4 §:ssä tarkoitettua viiden vuoden työhistoriaedellytystä vuorotteluvapaata uudelleen käytettäessä sovelletaan myös vuorotteluvapaisiin, jotka päättyvät tämän lain voimassa ollessa.

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä viitataan vuorotteluvapaakokeilusta annettuun lakiin, viittauksen on katsottava tarkoittavan tätä lakia, jollei tästä laista muuta johdu.

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 2002
